

DUE DOCUMENTI
RIGUARDANTI LE RELAZIONI
DI GENOVA COL PORTOGALLO

TRASCritti E PUBBLICATI
DAL SOCIO
PROSPERO PERAGALLO

I.

Ratifica del trattato di pace stipulato il 25 ottobre 1370 dalla Signoria di Genova col re Fernando di Portogallo.

1371, 13 gennaio.

[Archivio della « Torre do Tombo » in Lisbona, gaveta 18, maço 4.º, n. 23.]

IN nomine Domini, amen. Magnificus et potens dominus dominus Dominicus de Campofregoso, Dei gratia Ianuensium dux et populi defensor, in presentia, voluntate et consensu sui consilii duodecim ancianorum, et ipsum consilium et consilarii dicti consilii in presentia, auctoritate et decreto prefacti domini ducis, et quorum consiliariorum interfuit legitimus et sufficiens numerus, et quorum qui interfuerunt nomina sunt hec: Nicolaus Oberti notarius, prior, Fredericus de Pagana, Nicolaus Cicogna, Vesconte Malagamba de Arenzano, Nicolinus de Bavalo faber, Antonius Dragus, Obertus de Natino de Sexto, Amighetus de Viviano formaiarius, Leonardus de Rosio et Brancha de Framura peliparius, absolventes de infrascriptis ad balotollas albas et nigras, et fuerunt omnes balotolle invente albe numero undecim, et obtentum fuit ut infra, et in omnibus

observata forma regularum communis Ianue, nomine et vice communis Ianue, habentes notitiam et plenam scientiam de quodam instrumento pacis facte et firmate inter illustrissimum principem et dominum dominum Fernandum Dei gratia Portugalie et Algarbie regem, ex una; et nobiles et discretos viros Ioannem Pezagnum et Nicolaum de Goarcho, cives, ambaxiatores, et syndicos communis Ianue, ex altera parte, scripto manu Valaschi Ioannis tabellionis generalis anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo, indictione octava, die vigesima quinta mensis octobris, et sigillo prefacti domini regis in cera rubea et cordula serica vermilia pendenti munito; et cuius quidem instrumenti tenor talis est:

In nomine sancte et individue Trinitatis, patris et filii et spiritus sancti, et ad laudem, gloriam et honorem omnipotentis Dei, beate Marie semper virginis, beatorum Ioannis batiste et evangeliste, beatorum apostolorum Petri et Pauli, beatorum Vincentii et Laurentii patronorum civitatum Ulixbone et Ianue, et beati Georgii vexiliferi communis Ianue, et totius curie celestis, amen; et ad bonum statum et pacificum, exaltationem et gloriam illustrissimi et potentissimi domini domini Fernandi Dei gratia regis Portugalie et Algarbii, et magnifici domini ducis et communis et civitatis ianuensis, et omnium civium ipsius, et totius Christianitatis, amen.

Cum per illustrissimum predictum dominum regem, officiales et subditos suos capte et arrestate fuissent quedam cocha sive carracha, quam patronizabat Gabriel Ricius, et quedam alia navis, que dicitur polayna, quam patronizabat Angelus de Marinis, cum eorum mercibus, argento, sarcis et aliis diversis arnisiis et rebus, et quedam alia vasa cum certis mercibus; et dicta occasione dictus magnificus dominus dux Ianuensium et commune Ianue transmississent ad dictum illustrissimum dominum regem nobiles et discretos viros dominos Ioannem Pezagnum et Nicolaum de Goarcho cives ianuenses, ambaxiatores, syndicos et nuncios speciales cum litteris credentie, et etiam vigore publici instrumenti sindicatus et procurationis eorum scripti manu Antonii Panizarii notarii et communis Ianue cancellarii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo, die vigesima quinta iunii, cuius tenor talis est:

In nomine Domini, amen. Illustris et excelsus dominus dominus Gabriel Adurnus, Dei gratia dux Ianuensium et populi defensor, ac imperialis vicarius, et suum reverendum consilium duodecim ancianorum, videlicet predictus magnificus dominus dux in presentia, consilio et voluntate dicti sui consilii ancianorum, et dictum consilium in presentia, auctoritate et decreto dicti domini ducis, in quo interfuit sufficiens et legitimus numerus ipsorum, et quorum qui interfuerunt de consilio nomina sunt hec: Angelus de Varisio faber, prior, Manuel de Iuliano, Simon Vignosus, Ioannes Octavianus, Gifredus de Benama, Oliverius Oliverii notarius, Antonius de Ventura Ianerius, Iacobus de Cambiatio de Pulcifera et Antonius de Nuce bambaxiarius, omni iure, via, modo et forma quibus melius potuerunt, fecerunt et constituerunt eorum et communis Ianue ambaxiatores, syndicos et nuncios speciales, nobiles et discretos viros dominos Ioannem Pezagnum et Nicolaum de Goarcho, ad eundem et se conferendum ad presentiam serenissimi principis et domini domini regis Portugalie, et eidem recomendandum prefatos magnificum dominum ducem et suum consilium, et omnes cives et districtuales Ianue in universo et singulari; et ad petendum et requirendum ab ipso domino rege emendam et restitutionem rerum, mercium et bonorum ablatorum Ianuensibus et districtualibus prefati domini ducis et communis Ianue per ipsum dominum regem, seu officiales et subditos ipsius, tam in mari quam in terra, et specialiter coche patronizate per Gabrielem Ricium, et alterius coche Angeli de Marinis, et alterius navigii patronizati per Franciscum Gonssales de Sibia, quod tunc navigabat ad partes Barbarie, cuius navigii dimidia erat Conradi Burgari ianuensis, et bona in eo onerata omnia erant ianuensium mercatorum, et etiam quorumcumque aliorum navigiorum arrestatorum Ianuensium et districtualium, et rerum et mercium que erant onerate et imposite in dictis cochis et navigiis, et qualibet earumdem; et ad quitandum, liberandum et absolvendum prefatum illustrissimum dominum regem, officiales et subditos ipsius, de receptis et recuperatis tantum predictorum bonorum et rerum ablatarum et damnorum illatorum, et instrumenta perinde quitationis, confessionis et liberationis de receptis tantum faciendum, cum cautellis et solemnitatibus oppor-

tunis et necessariis; et habita restitutione predictorum, vel inde compositione et satisfactione facta; confirmandum cum dicto domino rege pacem quam sepe dicti magnificus dominus dux et consilium et commune Ianue habent cum illa corona; et ad cautellam ad pacem de novo firmandum et componendum, sub illis pactis, modis et formis et conditionibus de quibus dictis ambaxiatoribus videbitur convenire; et demum ad omnia alia et singula faciendum que in predictis et circa predicta, occasione predictorum, fuerint necessaria et opportuna; dantes et concedentes dictis ambaxiatoribus et sindicis in predictis et circa predicta plenum, largum, liberum et generale mandatum, cum plena, larga, libera et generali administratione; promittentes mihi notario et cancellario infrascripto, tamquam publice persone officio publico stipulanti et recipienti nomine et vice omnium et singulorum quorum interest, intererit vel interesse poterit in futurum, perpetuo habere et tenere ratum, gratum et firmum omne id et totum, quicquid et quantum per dictos ambaxiatores et syndicos factum fuerit, gestum, seu etiam quomodolibet procuratum, sub ypotheca et obligatione bonorum dicti communis habitorem et habentem. Actum Ianue, in palacio novo ducali, in terracia ubi consilia celebrantur, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo, indictione septima secundum cursum ianuensem, die vigesima quinta iunii, post vespere; presentibus testibus Rafaele de Casanova et Ricobono de Bozollo, notariis et cancellariis suprascripti magnifici domini ducis, ad hec vocatis et rogatis. Et in testimonium premissorum prefatus magnificus dominus dux et consilium mandaverunt ad cautellam presens instrumentum sindicatus sigillo communis Ianue appensione muniri.

Antonius Panizarius, notarius imperiali auctoritate et communis Ianue cancellarius, rogatus scripsi.

Idcirco prefatus dominus rex illustris pro se, gentes et districtuales suos presentes et futuros ex una parte, et dicti syndici, ambaxiatores et procuratores dicti domini ducis et communis Ianue, civium et districtualium Ianue presentium et futurorum, subiectorum et obedientium tantum, et non rebellium, forestatorum, bannitorum et non obedientium ex altera, ad infra-

scriptam pacem, quitationem, confessiones, transactiones et pacta perpetuo, Deo previo, duraturas, pervenerunt de predictis et infrascriptis, et occasione eorum, ut infra; renunciantes exceptioni presentium pacis, quitationis, confessionis, transactionis et pactorum ut supra et infra non factorum et non initorum, sic ut supra et infra non geste, doli mali, et quia metus causa infactum, actioni, conditioni sine causa vel ex iniusta causa, et omni alii exceptioni et iuri, per quod contra predicta et infrascripta possunt veniri; videlicet quia illustris dominus rex prefactus intendens magnificum dominum ducem ianuensem, commune Ianue, cives et districtuales predictos, tam presentes quam futuros, habere, tractare et tenere amorese et care, tamquam fideles, benevolos et devotos suos, promisit eisdem sindicis dare, restituere, solvere et satisfacere eisdem sindicis, nomine predicto, dictas carracham, navem, argentum, merces, arnesia, alia vasa, et mercimonia omnia accepta et capta per ipsum dominum regem et gentes suas, libere et ad voluntatem eorum, per modum infrascriptum et per tempora infrascripta. Primo quia, ut ipsi syndici confitentur habuisse, et eisdem, vel dictis patronis de voluntate eorum, dictus dominus rex dedit et restituit, vel per litteras ipsius mandavit restitui, dictis Gabrieli et Angelo ipsam carracham, navem et cocham polaynam, cum suis furnimentis prout erant quando capte fuerunt. Item confitentur habuisse pro se et aliis de eorum voluntate, videlicet Rafaelem de Ponzolla et Chilicum de Auria, quantitates pannorum infrascriptorum et rerum, videlicet: de Bovais pecias decem et octo; item de Verui pecias octuaginta novem; item pannorum de Cotri pecias centum sexaginta et novem; item pannorum de Brugis pecias centum et septem; item pannorum de Odonarda pecias duodecim; item pannorum Valenciarum integras et non integras, in summa pecias centum quadraginta et unam; item de Ialono pecias triginta et septem; item pannorum Bouai pecias decem, computatis staperronis; item de Camuis pecias quinquaginta et novem; item pannorum de Loves pecias septem; item pannorum de Ipre parvorum pecias decem; item de Frexono pecias tredecim; item saye Irlande parvas pecias triginta quatuor, et magnas sive duplex pecias quinque; item lini tonellum unum et pipas duas; item tellarum de Spina

pecias viginti, ane duo millia centum sexaginta et novem; item de Noyrono tellarum pecias quatuor; item Roce balas decem; item quinquinos et leccias numero centum viginti tres; item pannorum de tafetà vergatorum, et cendadorum vergatorum et non vergatorum pecias viginti septem, salvo semper iure recti carculi. Item idem dominus rex promisit eisdem sindicis dare et solvere, et de voluntate eorum, Rafaeli de Ponzolla et Chilico de Auria, et cuilibet eorum in solidum semel tantum, libras centum decem et octo millium sexcentas quadraginta quatuor et soldos tredecim de Ulixbona, pro valore et extimatione marcharum argenti mille trecentarum nonaginta et duo, unciarum quatuor et quarte unius de Ulixbona, ad rationem de libris octuaginta quinque et quatuor soldos pro quolibet marcho, de quibus et pro quibus dicti syndici habuerunt et habent omni die laborativo libras quinque millia de Ulixbona, ut ipse dominus rex mandavit a cecha sua eisdem solvi usque ad complementum quantitatis predicte, sive dictis Rafaeli et Chilico. Item pro duodecim taciis argenti et colhariis duobus Gabrielis Ricii, libras prout ascendent; salvo semper iure recti carculi. Item promisit eisdem, videlicet predictis Rafaeli et Chilico, restituere, dare et solvere de ulibxonensi [moneta?] libras infrascriptas, pro extimatione et valore pannorum infrascriptorum, de quibus ipse partes sunt concordēs, ad rationem pretiorum infrascriptorum, videlicet: pro peciis sexcentis viginti quinque pannorum de Bouai, pro libris centum sexaginta pro qualibet pecia; item pro peciis de Virui quatuorcentum quadraginta sexta, pro libris trecentisima pro pecia; item pro peciis centum et septem de Tornai, pro libris ducentis octuaginta pro pecia; item pro peciis de Malignes triginta et sex, pro libris quingentis pro pecia; item del Iugis pro peciis triginta, pro libris trecentis octuaginta pro pecia; item pro peciis centum nonaginta sex de Valencinis, pro libris centum viginti quinque pro pecia; item pro pannorum de Tornai, pro peciis centum quadraginta novem, pro libris centum nonaginta pro pecia; item pro pannis de Camune, pro peciis triginta duo, pro libris centum sexaginta pro pecia; item pro pannis de Ialono, pro peciis triginta una, pro libris ducentis quadraginta pro pecia; item pro Ipre magne, pro peciis tredecim, pro libris sexcentis et decem pro pecia; item pro pannis

de Odonarda, pro pecia una, pro libris ducentum quadraginta; item pro pannis de Loves, pro peciis quadraginta novem, pro libris ducentis quadraginta; item pro pannis de Guarence, pro pecia una vergati, pro libris quatuorcentis; item pro says Irlandis parvis, peciis sexcentis et undecim, et magnis quadraginta quinque, que faciunt unam duas, summa pecie septemcentas unam, pro libris quadraginta pro pecia parva; item pro telis de Noyrono pro peciis sex pro libris centum pro pecia: item pro telis de Spina, pro peciis quinque, ane sexcentum tredecim, pro libris centum et duodecim pro pecia; item pro velutis, pro peciis quatuor duplicibus, que sunt octo, pro libris ducentis quinquaginta pro qualibet pecia simplici; item pro pannis sete, cendadinis, taffetà et bodachinis et auri, pro peciis decem et septem et dimidia, pro libris ducentis pro qualibet pecia, una pecia cum altera computata; item pro rami cantaria nonagintaquinque, robe duo et dimidium ad cantarium ulixbonensem, pro libris centum et octo pro quolibet cantario; item pro bernis mille trecentis et viginti, in quibus erant aliqui magni, ad rationem de soldis viginti, uno cum alio computato; item pro picis barrilibus centum decem et octo, in quibus erant triginta magne, ad rationem de libris quatuordecim et soldis decem pro quolibet barrili; item pro conis sive maiestatibus libras mille, vel ipsas maiestates; que omnia erant in dicta carracha et polayna; et hoc salvo semper iure recti carculi. Item idem dominus rex promisit et convenit eisdem sindicis dare et solvere predictis, vel alteri eorum, semel tantum, pro pannis infrascriptis et rebus de quibus erant in differentia ad rationem pretiorum supradictorum pannorum, de quibus supra fit mentio, pecias infrascriptas, videlicet: pro pannis de Bouay pecie viginti quatuor; item de Coutroai pecie undecim; item de Ingis pecie triginta quatuor; item de Verui pecie quatuor; item de Odonarda pecias duas; item de Camune pecie decem; item de Ialono pecie quatuor; item de Loves pecia una; item pannorum Ipre magne pecie quatuor; item de Malignes pecie una et dimidia; item de Borcella roseas paonacias de grana pecia una, libras mille; item Irlande parve pecie quinquaginta quinque; item bernis ducentis triginta quinque; item picis barrilia triginta. Item pro peciis undecim de tapetis, libras trecentas. Item

pro tellarum framengarum ane triginta sex, libras centum. Item vasorum de Valencia, iarras decem et novem, libras octocentas. Item pro rami centum octo de Frandria, libras septemcentas sexaginta; salvo semper iure recti carculi. Item pro falchonis tribus et asturo uno, et cum suis avariis, secundum iuramentum duorum Framengorum in Ulisbona iurandorum, vel aliorum qui scient de hoc, et in arbitrio infrascriptorum Ioannis, Iohannis Antonii, Alfonsi et Martini. Item pro arnixiis, armis et utensilibus dictorum Gabrielis et Angeli patronorum et aliorum mercatorum dictarum coche et carrache, marmaiorum et aliorum officialium ipsarum et cuiuslibet earum, sive pro resta eorum, in arbitrio Ioannis, Ioannis Antonii, Martini, Alfonsi et Martini Taveera, sive maioris partis eorum, quibus per presens instrumentum mandatur quod illud arbitrentur brevius quod poterunt et citius in rectis conscientiis eorum, habitis informatione de predictis, iuramento et aliis que habere poterunt, de quibus ipsi asserebant habere debere valorem florenorum auri tria millia quatuorcentas quadraginta sex vel circa; quas quantitates infrascriptas dare debet et promisit idem dominus rex dictis sindicis, vel predictis Rafaeli et Chilicho, vel alteri eorum ut supra, de voluntate ipsorum sindicorum, usque ad integram solutionem ipsorum per tempora infrascripta, videlicet, omni mense futuro libras quinquaginta millia ulixbonenses. Item promisit et convenit eisdem, vel predictis ut supra, restituere eisdem, dictis nominibus, iarras ducentas viginti quinque olei de Sybilia, et lache capsias quatuor, et medietatem unius vasselli Conradi de Burgaro, quod patronizabat Franciscus Gonzalli de Sybilia, super quo erant dicte res Ioannis Grilli et Antonii de Pina et sociorum, sive pro extimatione ipsorum vasselli et rerum, libras tredecim millia. Item pro pondo uno lacche Philipi de Grimaldis carco supra uno vaxello Castellano- rum naulizato per Placentinos, capsiam unam lache robe octo libre quatuordecim, sive pro extimatione ipsorum, libras duo millia. Item pro telarum de Spina ballis tribus, pecie quadraginta novem, valent tria millia quadringenta triginta duo, et pro pecia una Valentina Ioannis de Rodonascho pro velis, captis in rio Sibilie super quadam cocha de Framengis patronizata per Arnaldum Coshastum, sive pro extimatione earum, libras quinque millia ducentas quinquaginta-

ginta; et pro argento dicti Ioannis, marche triginta novem, uncia una et dimidia argenti de Frandria, libras duo millia sexcentas; et pro ferro Ioannis Belmonde et sociorum, quantaria centum viginti quinque in virgis centum quinquaginta tribus, libras duo millia quingentas in dicta cocha; salvo semper iure recti carculi. Item similiter idem dominus rex promisit restituere eisdem, vel predictis ut supra, vel mercatoribus infrascriptis, tres quartas partes cuiusdam navilii nuper accepti in rio Sibilie per dominum armirantum dicti domini regis, quod erat Ioannis Larcarii, et raubam et merces Ianuensium que erant in dicto navilio et in duobus aliis naviliis Castellanorum, que merces et rauba sunt Iuliani de Romeo, Rafaelis Imperialis, Luchini et Ioannis de Mari, Benedicti Conte, Nicolai Dentuti, Manfredi de Marinis et aliorum Ianuensium; et omnia alia navilia que usque hodie capta invenirentur, et bona, merces et res quorumcumque Ianuensium, et quecumque alia que in futurum, quod absit, capi seu arrestari contigerit per predictum dominum regem vel gentes suas, seu mandato eorum, vel valorem eorum, dummodo non sint cives et habitatores terrarum quas modo detinet domnus Enricus (1); item dummodo non sint ad suum soldum seu stipendium; item dummodo non dent auxilium, consilium vel favorem eidem domno Enrico, videlicet in portando eidem arma seu alia in favorem guerre modo vigentis inter eos; et ultra ex causis predictis et pro infrascriptis deinceps ullo tempore non capere, nec arrestare, nec detinere per se nec gentes suas, nec officiales suos, in here vel personis, vel aliquo modo, in aliqua parte mundi, aliquos Ianuenses seu districtuales dicti domini ducis et communis Ianue, nec impediendi consentire, nec dare auxilium, consilium vel favorem eisdem, nec dantes et facientes receptare in aliqua parte sui regni et districtus, immo de talibus facere ius et rationem dictis Ianuensibus. Acto quod si casus acciderit quod dictus dominus rex daret de quolibet marchio argenti civibus suis vel aliis personis ultra de libris octuaginta et quinque et soldis quatuor pro quolibet marchio argenti, quod pro racta et ad eandem

(1) Enrico II il magnifico, re di Castiglia, col quale Ferdinando era in guerra, contendendogli il dritto al regno.

rationem augmenti quod fieret dicta solutio, pro eo quod restaret fieri debeat pro illo pluri et toties quoties mutaretur: et e converso, si minus dictus dominus rex daret, quia melioraret suam monetam, quod ei liceat quod tunc et dicto casu solutio de eo quod restaret fieri debeat dictis ambaxatoribus, sive aliis pro eis, in auro duplice de liga, ad rationem de libris sexcentis quinquaginta pro quolibet marchio, prout modo valet. Item promisit et convenit eisdem sindicis dictis nominibus, nomine communis predicti, de cetero tenere bonam pacem et bonum concordium cum Ianuensibus dicti domini ducis et communis Ianue, eidem subditis et obedientibus ut supra, et eos receptare, tenere, salvare et custodire in here et personis in toto districtu suo quod habet vel de cetero eum habere contingeret, salvos et securos, et ipsos non offendere nec aggravare, sed manutenere toto suo posse, nec impositionem seu exactionem eisdem facere nec fieri permittere: et ultra approbat, ratificat et confirmat gratias, privilegia, promissiones et concessionem et consuetudines eo modo in quantum per eum fuit eisdem concessum. Versa vice, dicti syndici, ambaxatores, et procuratores predicti, acceptantes predicta ut supra, ex nunc prout ex tunc habitis et receptis, predictis ut supra satisfactis, et non aliter, antea, ultra vel in pluri, quitaverunt, liberaverunt et absolverunt ipsum dominum regem, officiales, gentes et subditos suos de predictis ut supra receptis et recipiendis ut supra, per acceptilationem et aquilianam stipulationem solemniter subsecutas: facientes eidem inde finem, quitationem, liberationem, liberam absolutionem et pactum de ulterius non petendo in forma predicta et in casu predicto, et non aliter, nec ante vel in pluri ut supra; et promiserunt eidem domino regi quod de supradictis receptis et recipiendis, ipsis receptis ut supra, per dictum dominum ducem, commune Ianue, mercatores ianuenses quorum erant, nec aliquas alias personas, corpus, collegium et universitatem, nulla in perpetuum fiet lis vel questio in iudicio vel extra, de iure vel de facto; et ultra, ex causis predictis, promiserunt eidem domino regi ipsum dominum ducem et commune Ianue, ex causa presentis pacis et compositionis, salvare et custodire res ipsius domini regis in districtu Ianue et ubique, gentes et mercatores suos suo posse, et eos tractare in

omnibus et per omnia non aggravare, prout ipse dominus rex promisit facere Ianuensibus, ut supra, in regno suo et districtu presenti et futuro; et quod non dabunt auxilium, consilium vel favorem dicto domino Enrico cum personis, armis, remis, galeis seu aliis quibuscumque navigiis ad soldum, nec alio modo contra guerram presentem (1), nec aliter in favorem dicti domini Enrici contra ipsum dominum regem, ita quod in predictis equalitas sit et fiat unicuique eorum. Item acto quod dicti sindici teneantur et debeant facere et curare ita et taliter quod dominus dux et commune Ianue legitime et solemniter approbabunt et confirmabunt presens instrumentum, et omnia et singula ut supra et infra promissa et conventa; et quod interim dicti Ioannes et Nicolaus, et quilibet eorum in solidum, sint perpetuo obligati quousque ita fiet. Acto etiam in presenti instrumento, in principio, medio et fine ipsius, quod si aliqua dictarum partium, quod absit, contraferet predictis vel alicui predictorum, vel ut supra non observaret in aliquo, quod presens instrumentum et omnia supradicta et infrascripta ipso facto et ipso iure sint cassa, irrita et nullius valoris, quantum in favorem et pro favore partis observantis et in suo arbitrio, et non quoad partem non observantem, imo ipse non observans remaneat obligatus, sicut est et esse debet ut supra. Que omnia et singula suprascripta et infrascripta ipse partes dictis nominibus sibi ad invicem, una alteri et e converso, promiserunt et convenerunt attendere, complere et observare, et non contrafacere vel venire de iure vel de facto, etiam si de iure venire possent, sub pena marcharum decem millium argenti boni et puri ad marchum ulixbonensem, solemniter taxata, stipulata et promissa pro damno et interesse partis observantis, exigenda a parte non observante totiens quotiens in aliquo contrafieret, vel ut supra non observaret; et que pena possit peti et exigi cum effectu et per

(1) In occasione di questa guerra, siamo informati che D. Fernando « deitou ao mar huma esquadra de trinta náos grossas, e vinte e oito galés todas portuguezas, com mais quatro galés de Genova, que tomou el rey a soldo a hum mercador Rainel Grimaldo, os quaes . . . havião . . . de correr o mar de Sevilha » — Cf. *Monarchia Lusitana*, par. VIII, liv. XXII, cap. xv, p. 108.

pactum a parte non observante per partem observantem, sicut instrumentum veri mutui. Qua pena commissa vel non soluta vel non exacta, firma nihilominus remaneant omnia et singula supradicta. Et proinde et ad sic observandum ipse partes, et quelibet earum inter se et ad invicem, et una alteri, obligaverunt et ypothecaverunt omnia bona eorum, videlicet dictus dominus rex sua et regni sui, et dicti syndici dicti domini ducis et communis Ianue presentia et futura. Acto etiam et expressim dicto quod pro predictis et omissione predictorum quelibet partium predictarum possint et valeant convenire in qualibet parte mundi, et sub quocumque iudice et magistratu ecclesiastico et seculari, ac si presens contractus ibi foret celebratus; renunciantes legi « si convenerit », digesti de iurisdictione omnium iudicum, et omni alii iuri. Iurantes etiam ad cautellam tam dictus dominus rex in animam suam, quam dicti syndici dictis nominibus in animabus dicti domini ducis et communis Ianue et suorum, in manibus reverendi in Christo patris et domini Martini episcopi infrascripti, per sancta Dei evangelia corporaliter tacta, strictius predicta omnia et singula attendere, complere et observare, et non contrafacere vel venire de iure vel de facto. De quibus omnibus tam dictus dominus rex, quam dicti syndici et ambaxatores, mandaverunt confici duo publica instrumenta unius et eiusdem tenoris; videlicet unum per me Ianotum Beffignanum notarium et communis Ianue cancellarium, et aliud per Valascum Ioannis tabellionem et notarium publicum generalem in toto regno dicti domini regis. Acta fuerunt hec in villa Santaranensi dicti domini regis, in viridario domini comitis infrascripti, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo, indictione octava secundum cursum Ianue, die vicesima quinta mensis octobris, hora quasi completorii: presentibus testibus venerabile patre domno Martino, Dei et apostolice sedis gratia episcopo Eborensi (1), magnifico domno Ioanne comite de Barcel-

(1) Martino Gil di Brito, l'inizio del cui vescovato è forse da porre nel 1368, in cui morì il suo predecessore Giovanni Gomes de Chaves. Cessò di vivere nel 1374. — Cf. P. FRANCISCO DA FONSECA, *Evora gloriosa*, Roma, 1728, pp. 283, 284.

lis (1), domino magistro Ioanne de Legibus, Alvaro Gunsalvi correctore, Ioanne Stephani, Stephano Philippi et pluribus aliis ad hec vocatis specialiter et rogatis.

Habentes etiam notitiam omnium et singulorum contentorum in dicto instrumento dicte pacis, sponte et ex certa scientia, et non per errorem, ratificaverunt, approbaverunt et confirmaverunt, et ratificant, approbant et confirmant pacem predictam, et dictum instrumentum dicte pacis, et omnia et singula contenta in ipso. Promittentes dicto nomine mihi Rafaeli de Guascho notario et cancellario infrascripto, tamquam publice persone officio publico stipulanti et recipienti nomine et vice prefacti domini regis et subditorum suorum, nec non omnium et singulorum quorum interest, intererit vel interesse poterit, predictam ratificationem, approbationem et confirmationem, et omnia et singula supradicta, ratam et firmam, et rata et firma habere perpetuo et tenere, et ut supra attendere, complere et observare, et contra predicta vel aliquod predictorum non facere vel venire aliqua ratione, occasione vel causa que dici vel excogitari posset, sub ypotheca et obligatione bonorum dicti communis presentium et futurorum.

Et de predictis prefacti dominus dux et consilium iusserunt per me dictum notarium et cancellarium infrascriptum confici debere presens publicum instrumentum, quod, ad cautellam et corroborationem omnium premissorum, sigillorum reverendi in Christo patris et domini domini archiepiscopi ianueensis (2), prefactorum domini ducis, et consilii ac communis Ianue mandaverunt appensione muniri.

Actum Ianue, in palacio ducali communis Ianue, in aula nova dicti palacii, anno Dominice nativitatis millesimo trecentesimo septuagesimo primo, indictione octava secundum cursum Ianue, die quintadecima ianuarii, circa tertiam: presentibus testibus ad hec vocatis et rogatis Cristoforo Palavicino, Novello Lercario, Am-

(1) Questo conte di Barcellos era D. João Affonso de Menezes, al quale il re infeudò la borgata di Ourem, con decreto del 5 gennaio 1370 datato da Santarem. — Cf. *Monarchia Lusitana*, par. VIII, liv. xxii, cap. xviii, p. 124.

(2) Andrea Della Torre, domenicano, il quale tenne la sede dal 1368 al 1377.

brozio de Nigro, Bartholomeo de Vernacia notario, et Georgio de Clavaro notario et cancellario prefacti domini ducis et communis Ianue, et Conrado Mazurro notario, omnibus civibus Ianue.

Segue un attestato di Pietro di Bargagli, notaio « imperiali auctoritate », che estrasse copia del suddetto instrumento, e per ordine del rev.^{mo} Andrea [Della Torre], arcivescovo di Genova, lo muni del sigillo arcivescovile.

« Actum Ianue, in archiepiscopali palacio de sancto Laurentio, in camera dicti domini archiepiscopi, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo primo, indictione octava secundum Ianue cursum, die trigesima mensis ianuarii, circa completorium: presentibus testibus discretis viris Constantino Portonario quondam Raphaelis, Bartholomeo de Castiliono et Oberto Folieta de Sexto notariis, civibus ianuensibus, ad premissa vocatis et rogatis.

» Felixius de Garibaldo quondam Leonardi, imperiali auctoritate notarius et prefacti domini archiepiscopi scriba, predictis omnibus et singulis, dum sic agerentur per dictum dominum archiepiscopum, una cum prenomatis testibus presens fui signoque meo solito signavi, et in testimonium premissorum rogatus scripsi ».

II.

Reclamo della Signoria di Genova al re Emanuele di Portogallo,
in favore di Nicolò De Camilla.

1510, 4 dicembre.

[Arch. cit., gaveta 15, maço 21, n. 15.]

Serenissime et excellentissime rex.

Davanti a noi è comparso li parenti di Nicolao de Camilla nostro cittadino, e ne hanno facto grande querela che navigando dicto Nicolao mercantilmente per la costa di Barberia con una nave biscaina patronizzata per Ochioia Peres de Oriondo, con alcune sue mercantie de assai grande valore, è stato preso da barchie osia caravelle de Portoghesi subditi de vostra maiestà, con tute le sue mercantie, sotto salvoconducto de quel medesimo che l'a preso, come a noi è riferito; e lui ancora è stato inprexionato. De la qual cosa assai se siamo maravigliati, considerato la antiqua e bona pace e amicitia che la natione nostra Genuese ha sempre havuto con vostra maiestà e soi serenissimi predecessori, quale pace per noi e nostri semper è stata ben guardata e conservata. E a questo tempo se debbe molto meglio guardare e conservare, per la bona fraternità, benivolentia e alliansa vigente inter el christianissimo re de Franza nostro signor e vostra sacra maiestà. Al quale nostro re e signore siamo certi che tale presa del dicto Nicolao, suo bono e fidele subiecto, sia stata molestata. E noi ancora non possiamo facilmente credere che la vostra regia maiestà, se avesse inteso el caso del dicto Nicolao e lo dicto salvoconducto, mai haveria comportato, per rasone de dicta pace e amicitia e per la sua summa iusticia, che dicto Nicolao a questo modo fusse male tractato. Per le quale cause preghiamo con instantia dicta vostra sacra maiestà che, per respecto de dicta pace e amicitia e salvoconducto, e perchè così richiede la iusticia, piaccia a vostra bona gratia comandare che el dicto Nicolao nostro cittadino sia liberato e remesso a la sua vera libertà. E a lui sia restituito tutti li soi beni e mercadantie, presi contra la forma de

dicta pace e salvoconducto e contra ogni iusticia. E che el sia satisfacto de soi dani e interessi. La qual cosa meritiamo tanto più che a noi sia concessa, quanto che tutti li subditi della sacra maiestà vostra in tutti li nostri paesi e signorie sono tractati, no come amici, ma come propri fratelli, per la reverentia che portiamo a dicta vostra sacra maiestà. Quale concedendone questa nostra iusta petitione, lo haremo del certo gratissimo. Ma quando el nostro cittadino non fusse restituito lui e tutti soi beni, ne bisogneria pensare qualche forma a la restauratione del suo grande dano, con la auctorità del prefato christianissimo re nostro signore, la mente del quale è che li soi subditi, e li Genuesi in particolare, siano per tutto tractati da boni amici e non siano d'alcuno iniustamente offesi. In questo mezo a dicta vostra sacra maiestà offeriamo tutto quel che possiamo, e a quella se raccomandiamo.

Data Ianue, die quarta decembris, millesimo quingentesimo decimo.

Serenissime maiestatis vestre cultores observantissimi

Franciscus de Rochachouarda

regius Ianuensium gubernator etc. (1)

et consilium antianorum communitatis Ianue.

Nicolaus (2).

(1) Francesco di Rochechouard, signore di Champdenier, governatore di Genova pel re Luigi XII dall'ottobre 1508 al giugno 1512.

(2) Nicolò di Brignale, cancelliere del comune.